

Lieta C-932/19**Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 20. decembris

Iesniedzējtiesa:*Győri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2019. gada 10. decembris

Apelācijas sūdzības iesniedzējs:

J.Z.

Atbildētājas apelācijas instancē:*OTP Jelzálogbank Zrt.**OTP Bank Nyrt.**OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.*

[..]

Apelācijas tiesvedībā, kas ierosināta pēc [..] J.Z. apelācijas sūdzības par *Veszprémi Törvényszék* (Vesprēmas tiesa, Ungārija) 2019. gada 3. jūlija spriedumu [..] – spriedumu tiesvedībā, kurā **J.Z.** ([..] Tapolca, [..]), **prasītājs**, vērsās pret **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([..] Budapešta, [..]), pirmo atbildētāju, **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** ([..] Budapešta, [..]), otro atbildētāju, un **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([..] Budapešta, [..]), trešo atbildētāju, saistībā ar prasību atzīt līguma spēkā neesamību, – *Győri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija) izdod šo rīkojumu.

Rīkojums

- 1 *Győri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija) uzsāk prejudiciālā nolēmuma procedūru, uzdodot Eiropas Savienības Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

Vai [Padomes Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos] 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesību normu, kas ar patērētājiem noslēgtajos aizdevuma līgumos par spēkā neesošu uzskata ikvienu noteikumu – izņemot līguma noteikumus, kas tikuši individuāli apspriesti –, saskaņā ar kuru finanšu iestāde aizdevuma vai līzinga objekta iegādei paredzēto naudas līdzekļu piešķiršanai paredz piemērot valūtas pirkšanas kursu, bet atmaksāšanai – valūtas pārdošanas kursu vai citu valūtas maiņas kursu, kas atšķiras no valūtas kursa, kas noteikts, piešķirot naudas līdzekļus, un aizstāj spēkā neesošos noteikumus – gan attiecībā uz naudas līdzekļu piešķiršanu, gan atmaksāšanu – ar noteikumu, kas piemēro attiecīgajai valūtai noteikto Ungārijas Valsts bankas oficiālo valūtas maiņas kursu, neatkarīgi no tā, vai minētais noteikums – ņemot vērā visus līguma noteikumus – patiesi aizsargā patērētāju no īpaši nelabvēlīgām sekām, kā arī tas nedod patērētājam iespēju paust savu gribu par to, vai viņš vēlas izmantot minētajā tiesību normā paredzēto aizsardzību?

2 [..]

3 [..] [valsts tiesību procesuālie apsvērumi]

Pamatojums

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšvēsture

4 2007. gada 16. maijā apelācijas sūdzības iesniedzējs un otrā atbildētāja noslēdza personīgā aizdevuma līgumu. 2007. gada 4. jūnijā apelācijas sūdzības iesniedzējs un pirmā un otrā atbildētāja noslēdza hipotekārā aizdevuma līgumu nekustamā īpašuma iegādei, un 2008. gada 4. septembrī apelācijas sūdzības iesniedzējs un otrā atbildētāja noslēdza aizdevuma līgumu parāda refinansēšanai. Katrā no trim līgumiem aizdevēji apņēmas piešķirt apelācijas sūdzības iesniedzējam viņa patērētāja statusā aizdevumu ārvalstu valūtā. Visi līgumi ir ar patērētāju noslēgti līgumi.

Vēlāk aizdevējas lauza 2007. gada 16. maija un 2007. gada 4. jūnija aizdevuma līgumus un cedēja savus prasījumus trešajai atbildētājai. 2008. gada 4. septembra līgums izbeidzās līdz ar apelācijas sūdzības iesniedzēja saistību izpildi.

5 Savā prasībā prasītājs (šajā tiesvedībā apelācijas sūdzības iesniedzējs) apgalvoja, ka visi trīs aizdevuma līgumi ir spēkā neesoši. Attiecībā uz aizdevumu nekustamā īpašuma iegādei viņš prasīja, lai līguma spēkā esamība tiktu atzīta līdz sprieduma pasludināšanas dienai un lai viņa parāda summa tiktu noteikta 3 310 525 forintu apmērā, kam pieskaitīti nolīgtie procenti 5,99 % gadā no 2015. gada 13. marta līdz sprieduma datumam un likumiskie nokavējuma procenti no šā datuma līdz pilnīgai parāda atmaksai. Viņš prasīja, lai otrajai atbildētājai tiktu piespriests samaksāt summu 619 460 forintu apmērā saistībā ar personīgo aizdevumu un 605 159 forintu apmērā saistībā ar aizdevumu parāda refinansēšanai, abām summām pieskaitot atbilstošos procentus.

Atbildētājas (atbildētājas apelācijas instancē) prasīja prasību noraidīt.

- 6 Pirmās instances tiesa noraidīja prasību kā nepamatotu. Apelācijas sūdzības iesniedzējs šo spriedumu pārsūdzēja.
- 7 Apelācijas sūdzībā tās iesniedzējs arī apgalvo, ka atbilstīgi Tiesas spriedumam lietā C-260/18 otrās instances tiesai ir jāsecina no atšķirīgu valūtas maiņas kursu piemērošanas izrietošo seku negodīgais raksturs. Vēl viņš uzsver, ka bankas sniegtā informācija par valūtas maiņas kursa risku nebija atbilstoša.

Atbilstošās tiesību normas

- 8 Direktīva 93/13/EEK (turpmāk tekstā – “Direktīva”). Saskaņā ar Direktīvas 1. panta 2. punktu šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena, īpaši transporta jomā.
- 9 Direktīvas 3. panta 1. punktā ir noteikts, ka līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.
- 10 Saskaņā ar minētās Direktīvas 6. panta 1. punktu dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un, ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.
- 11 Saskaņā ar *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (Ungārijas Civilkodekss, kas pieņemts ar 1959. gada Likumu Nr. IV; turpmāk tekstā – “iepriekšējais Civilkodekss”) 209. panta 1. punktu līguma noteikumi, kas paredz vispārīgu nosacījumu, vai patērētāju līguma noteikumi, kas nav tikuši atsevišķi apspriesti, ir negodīgi gadījumā, ja ar tiem pretēji labas ticības un godīguma prasībām līgumslēdzēju tiesības un pienākumus, kas izriet no līguma, vienpusēji un nepamatoti nosaka par sliktu līgumslēdzējam, kurš nav sagatavojis noteikumus.
- 12 Atbilstoši iepriekšējā Civilkodeksa 209. panta 5. punktam līguma noteikums nav uzskatāms par negodīgu, ja tas ir paredzēts kādā tiesību normā vai formulēts atbilstoši tiesību normā noteiktajam.
- 13 Saskaņā ar iepriekšējā Civilkodeksa 209/A. panta 2. punktu negodīgi noteikumi, kas patērētāju līgumā ietverti kā vispārīgi līguma nosacījumi, kā arī pārdevēja vai piegādātāja vienpusēji noteikti, iepriekš definēti noteikumi, par kuriem nav notikusi atsevišķa apspriešanās, nav spēkā. Uz spēkā neesamību var atsaukties tikai patērētāja interesēs.

- 14 Saskaņā ar *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény* (2014. gada Likums Nr. XXXVIII, ar ko tiek regulēti atsevišķi jautājumi saistībā ar *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) nolēmumu par civiltiesību normu vienveidīgu interpretāciju attiecībā uz aizdevuma līgumiem, kurus finanšu iestādes noslēgušas ar patērētājiem; turpmāk tekstā – “*DH I* likums”) 3. panta 1. punktu ar patērētājiem noslēgtajos aizdevuma līgumos par spēkā neesošu uzskatāms ikviens noteikums, izņemot līguma noteikumus, kas tikuši individuāli apspriesti, saskaņā ar kuru finanšu iestāde aizdevuma vai līzings objekta iegādei paredzēto naudas līdzekļu piešķiršanai paredz piemērot valūtas pirkšanas kursu, bet atmaksāšanai – valūtas pārdošanas kursu vai citu valūtas maiņas kursu, kas atšķiras no valūtas kursa, kas noteikts, piešķirot naudas līdzekļus.
- 15 Atbilstoši minētā panta 2. punktam, neskarot 3. punktā noteikto, noteikumu, kas saskaņā ar 1. punktu ir spēkā neesošs, aizstāj ar noteikumu, kurā attiecībā gan uz naudas līdzekļu piešķiršanu, gan atmaksāšanu (tostarp visiem ārvalstu valūtā noteiktajiem ikmēneša maksājumiem, visām izmaksām, izdevumiem un komisijas maksām) paredzēts piemērot Ungārijas Valsts bankas oficiālo valūtas maiņas kursu, kas noteikts attiecīgajai valūtai.

Atbilstošie Tiesas spriedumi

- 16 Spriedumā lietā C-618/10 *Banco Español de Crédito* Tiesa paziņoja, ka Direktīvas 6. panta 1. punktā ietvertā vārdkopa “nav saistoši patērētājam” attiecas uz mērķi formālo līdzsvaru, ko līgums nodibina starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, aizstāt ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību (63. punkts). Vēl tā precizēja, ka grozījumi līgumā nevarētu nodrošināt tikpat efektīvu patērētāju tiesību aizsardzību, kāda izriet no negodīgu noteikumu nepiemērošanas (70. punkts).
- 17 Atbilstoši spriedumam lietā C-26/13 *Kásler un Káslerné Rábai* tādā situācijā kā pamatlietā, kurā starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgts līgums pēc negodīga noteikuma atcelšanas vairs nevar pastāvēt, šī tiesību norma pieļauj tādu valsts tiesību normu, kas ļauj valsts tiesai novērst šī noteikuma spēkā neesamību, aizstājot to ar dispozitīvu valsts tiesību normu. Pamatojums ir tāds, ka nav pieļaujami, ka patērētājam rastos īpaši nelabvēlīgas sekas, kā rezultātā varētu tikt apdraudēta preventīvā iedarbība, kas izriet no līguma atcelšanas (83. punkts). Apstākļi, ka tūlīt kļūst atmaksājama aizdevuma atlikusī daļa, rada risku, ka atmaksājamās summas apmērs var pārsniegt patērētāja finansiālās iespējas, un tādējādi tiek sodīts patērētājs, nevis aizdevējs, kuram tādējādi nebūs motivācijas atturēties no šādu noteikumu iekļaušanas tā piedāvātajos līgumos (84. punkts).

No minētā sprieduma izriet, ka tajā netika aplūkots jautājums par valūtas maiņas kursa riska uzņemšanos.

- 18 Spriedumā lietā C-483/16 *Sziber* Tiesa principā neuzskatīja, ka Direktīvas 7. pantam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, kāda ir ietverta *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény* (2014. gada Likums Nr. XL par noteikumiem, ar ko tiek regulēti norēķini, kuri minēti 2014. gada Likumā Nr. XXXVIII, ar ko tiek regulēti atsevišķi jautājumi saistībā ar *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) lēmumu par vienvēidīgu tiesību piemērošanu attiecībā uz aizdevuma līgumiem, kurus kredītiestādes noslēgušas ar patērētājiem, un citiem noteikumiem; turpmāk tekstā – “*DH 2* likums”) 37. panta 1.-3. punktā un 37/A pantā, bet tikai tad, ja minētā līguma noteikumu negodīguma atzīšana ļauj atjaunot faktisko un tiesisko stāvokli, kāds patērētājam būtu bijis, ja nebūtu šo negodīgo noteikumu.
- 19 Lietā C-51/17 *Ilyés* Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs direktīvas piemērošanas joma neattiecas uz noteikumiem, kas atspoguļo obligātas valsts tiesību normas un kas iekļauti pēc aizdevuma līguma noslēgšanas ar patērētāju un kuru mērķis ir aizstāt spēkā neesošu līguma noteikumu, nosakot Ungārijas Nacionālās bankas fiksētu maiņas kursu. Tomēr tāds noteikums par maiņas kursa risku, par kādu ir pamatlieta, atbilstoši šim noteikumam nav izslēgts no šīs piemērošanas jomas.

Spriedumā tika atzīts, ka izslēgšanu no Direktīvas 93/13 sistēmas pamato tas, ka principā ir leģitīmi pieņemt, ka valsts likumdevējs ir izveidojis līdzsvaru starp visām konkrētu līgumu pušu tiesībām un pienākumiem (53. punkts). Saistībā ar *DH 1* likuma 3. pantu Tiesa vēl piebilda, ka minētais likums tika pieņemts īpašā kontekstā, jo tas ir pamatots ar *Kúria* (Augstākā tiesa) nolēmumu Nr. 2/2014 *PJE*, kas pasludināts tiesību, atbilstoši kurām šī tiesa ir lēmusi par noteikumu par maiņas kursa atšķirībām negodīgo raksturu vai domājamo negodīgo raksturu un par iespēju vienpusēji veikt kredītlīgumu vai ārvalstu valūtā izteiktu aizdevuma līgumu, kas noslēgti ar patērētājiem, satura grozījumus, vienvēidības interesēs. Gan *Kúria* (Augstākā tiesa) nolēmumi, gan *DH 1* likums balstās uz spriedumu lietā C-26/13 (58. un 59. punkts).

- 20 Spriedumā lietā C-118/17 *Dunai* Tiesa balstās uz premisu, ka valsts tiesību normas, kas likumdošanas ceļā groza noteikumus par valūtas maiņas kursa svārstībām, vienlaicīgi saglabājot aizdevuma līgumu spēkā esamību, atbilst Direktīvā 93/13 noteiktajam mērķim (40. punkts). Bez šaubām, minētajiem noteikumiem ir jāatbilst Direktīvas 6. panta 1. punkta prasībām (42. punkts). Fakts, ka daži līguma noteikumi ar tiesību aktiem ir atzīti par negodīgiem un spēkā neesošiem, kā arī aizstāti ar jauniem noteikumiem, lai saglabātu attiecīgo līgumu, nevar mazināt patērētājiem garantēto aizsardzību (43. punkts). Minētajā lietā noteikums par valūtas maiņas kursa risku definē līguma galveno mērķi, un tādā gadījumā līguma saglabāšana nešķiet juridiski iespējama, kas tomēr bija jānovērtē iesniedzējtiesai (52. punkts). Tiesa uzsvēra, ka negodīgu noteikumu var aizstāt ar dispozitīvu valsts tiesību normu tikai tādos gadījumos, kad līguma anulēšana kopumā varētu radīt patērētājam īpaši nelabvēlīgas sekas, un konkrētajā

lietā izrietēja, ka līguma spēkā esamības saglabāšana ir pretrunā patērētāja interesēm (54. un 55. punkts).

- 21 Spriedumā lietā C-260/18 *Dziubak* Tiesa saistībā ar juridisko seku noteikšanu nosprieda, ka patērētāja intereses ir jāizvērtē, ņemot vērā apstākļus, kas pastāvēja vai bija paredzami strīda rašanās brīdī (50. un 51. punkts), lai gan patērētājs pēc tam, kad valsts tiesa viņu ir pienācīgi informējusi, var dot brīvu un nepārprotamu piekrišanu attiecīgajiem noteikumiem, un tādā gadījumā minētā aizsardzības sistēma nav piemērojama (54. punkts). Sprieduma lietā C-26/13 noslēgumā Tiesa piebilda, ka lietā aplūkotā ietekme uz patērētāja situāciju ir jāizvērtē, ņemot vērā apstākļus, kas pastāvējuši vai bijuši paredzami strīda rašanās brīdī, un ka šā vērtējuma vajadzībām noteicoša ir šajā saistībā izteiktā patērētāja griba. Tiesas ieskatā Direktīvas 6. panta 1. punktam ir pretrunā līgumā ietvertu negodīgu noteikumu saglabāšana, ja to atcelšanas rezultātā līgums tiktu atzīts par spēkā neesošu pilnībā un ja tiesa uzskata, ka tā rezultātā patērētājam rastos nelabvēlīgas sekas, ja vien patērētājs nav piekritis šādai saglabāšanai.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 22 Tiesas pasludināto spriedumu lietās C-118/17 un C-260/18 rezultātā pašlaik Ungārijas tiesās ir ierosināts liels skaits lietu, kurās maiņas kursa starpības negodīgā rakstura dēļ patērētāji aizvien biežāk prasa atzīt līgumus par pilnīgi spēkā neesošiem un, ievērojot sekas, kas izriet no ievērojama valūtas maiņas kursa riska, kas viņiem sistemātiski jāuzņemas, nevēlas, ka negodīgu noteikumu aizstāj ar dispozitīvu valsts tiesību normu, kas, viņuprāt, neaizsargā viņus no īpaši nelabvēlīgajām spēkā neesamības sekām. Tomēr jānorāda, ka saskaņā ar Ungārijas tiesu judikatūru, kas taisīta pēc minēto spriedumu pasludināšanas, tiktāl, ciktāl noteikumi par valūtas maiņas kursa risku nevar tikt atzīti par negodīgiem, Ungārijas tiesas nevar pilnībā izbeigt tiesiskās attiecības, balstoties tikai uz spēkā neesamību, kas izriet no maiņas kursa starpības, un piemērot spēkā neesamības tiesiskās sekas visam līgumam kopumā, atstājot bez piemērošanas *DH I* likuma 3. panta 1. un 2. punkta noteikumus.
- 23 *Kúria* (Augstākā tiesa), pēdējā tiesu instance, piemēram, kādā 2019. gada 11. oktobra paziņojumā presei ir atzinusi, ka Polijas tiesībās nepastāv tiesību norma, kas būtu līdzīga dispozitīvai Ungārijas tiesību normai, kas ietverta iepriekšējā Civilkodeksa 231. panta 2. punktā un attiecas uz tādu valūtu maiņas kursa noteikšanu, uz kuras pamata kādā citā valūtā izteikti parādi tiks konvertēti, piemērojot maksājuma veikšanas vietā un laikā spēkā esošo maiņas kursu. Tāpēc risinājums, ko Tiesa sniegusi lietā C-26/13, nevar tikt piemērots Polijas tiesībās. No tā izriet arī, ka Ungārijas lietām nav piemērojami spriedumā [C-260/18] veiktie atzinumi saistībā ar maiņas kursa starpību un tiesiskās aizsardzības līdzekli pret valūtas maiņas kursa riska negodīgu raksturu. Tiesa nav atzinusi par spēkā neesošu lietā C-26/13 pieņemto risinājumu. Saskaņā ar paziņojumu presei minētais spriedums nerada Ungārijas patērētājiem jaunas iespējas iesniegt apelācijas sūdzību vai izvirzīt jaunus tiesiski pamatotus prasījumus; jautājums par

maiņas kursa starpību tika galīgi atrisināts ar grāmatojumu noskaidrošanas starpniecību, kas paredzēta *Kúria* nolēmuma Nr. 2/2014 *PJE* 3. punktā un *DH 2* likumā.

- 24 Otrās instances tiesa, kura izskata šo strīdu, šaubās par to, vai, ievērojot to, ka *DH 1* likuma 3. panta 1. un 2. punkta noteikumos paredzētās valsts tiesību normas ir jāpiemēro arī tad, ja patērētājs ir konkrēti paudis pretēju gribu, minētās valsts tiesību normas ir jāuzskata par tādām, kas ir pretrunā Direktīvas 6. panta 1. punktam un tādā gadījumā nav piemērojamas.
- 25 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, *Győri Ítéltábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa) saskaņā ar LESD 267. pantu uzsāk Tiesā prejudiciālā nolēmuma procedūru, uzdodot šā rīkojuma rezolutīvajā daļā izklāstīto jautājumu.

26 [..]

27 [..] [valsts tiesību procesuālie apsvērumi]

Ģērā, 2019. gada 10. decembrī.

[..]

[paraksti]

DARBBA VERSIJA